

RAKIKAJA

Az unokahúga később azon a véleményen volt, hogy a lányt a raki rikkatta meg. A lány odáig emlékezett, hogy unokahúga csillogó ruhában berobbant a kávézóba, s az általános szürkeségben a figyelem rá összpontosult. A barát felállt, lesegítette az unokahúg kabátját, aki egy angol producer SMS-ét olvasta fel. Many thanks and if ever you need a producer or Line Producer for your projects in Hungary, remember me please, aztán török barátjáról mesélt, akit megkarmolt a kiscicája, és tegnap este óta meg van győződve arról, hogy veszélyben az élete, mert lehet, hogy a cica veszett. A lány a családi ereklyékre gondolt, dédanyja Singer varrógépére, nagyapja első fényképezőgépére, és az apja vívófelszerelésére. Majd Wilhelm Pieck sapkája, Otto Grotewohl napszemüvege, Walter Ulbricht sísapkája, Lenin kucsmája, Eric Honecker doktori kalapja, végül Ernst Thälman sildes sapkája jutott eszébe. A családi ereklyék számára is kéne egy szoba, vagy legalább egy vitrin, tűnődött. A férfiak annyira hisztisek!, mondta az unokahúg rákacsintva a barátára, aki bólintott. A youtube-on nézegettem, hogy lehet szétszedni és megtisztítani egy Toshiba és egy HP laptopot, mondta a barát, először a saját HP laptopomon kísérletezgetek, aztán ha nem rontom el, akkor bátor leszek és szétkapom a Toshiba-t is. A múlt egy olyan térkép, amire mindenki ráteheti álmát, ideáját, és amit, ha bejárunk, eljutunk a jelenhez, gondolta a lány. A Toshiba-nál látszik, hogy tökre tiszta, belelátni a ventilátorába is, folytatta a barát, s a lánynak muszáj volt rákönyökölnie az asztalra, hogy megtartsa a fejét, fáradt volt és nem érdekelt az informatika. Az unokahúg poharakat szerzett, s töltött a rakiból. Érzem a telet, mondta a lány, szerintetek szépek a fenyők? A barát egy pillanatra zavartan nézett, az unokahúg pedig a mobiljára. Sikerült megfáznom, mondta a barát, még csak orrfújásnál, torokfájásnál és kisebb köhögési rohamoknál tartok, de biztos vagyok benne, hogy lesz ez még rosszabb is. Nem bírom én ezt a hideget, pedig csak annyit mászkálok, hogy bemegyek a melóhelyre és hazajövök. Hétvégén az Auchanig is lemerészkedek, de busszal. A lány átnézett a barát vállá felett, s tekintete az állatorvoséval találkozott. Asszem az a baj, mondta a barát, hogy nem fűtöm rendesen a konyhát és a fürdőszobát. De ha rendesen fűteném, akkor horror árat kéne fizetnem az áramszolgáltatónak. Hát ja, szólt közbe az unokahúg, s elküldött egy SMS-t, reggel munkába menet nem volt kedvem telefonálni, esett az eső, és lefagyott a kezem, a zsebemben tartottam végig. A lány nyugtalan lett, nem értette, hogy a szakállas, pocakos férfi, akit cicák, kutyák és lovak társaságában szokott meg, hogy kerül egy budai kávéházba. Most történik velem az, amitől csak azért nem félttem, mert a félelem egy szó,

gondolta a lány, és a cicája jutott eszébe, akinek szinte zárva volt a szája, amikor az állatorvos utoljára megnézte. A levegőt gyorsan, a legkisebb hörgés nélkül szívta be apró fekete orrlukaiba, s rövid, halk szisszenéssel lökte ki az alattuk húzódnó még feketébb vonalnyi résen. A lány könnyörgő szemmel várta az állatorvostól, hogy mondjon valami biztatót. Most történik velem az, amitől csak azért nem féltém, mert a félelem egy szó, mondta a lány, s tizedszerre is elmesélte az állatorvosnak, hogy pár napja a csöpögő eső ellenére kiengedte a cicát a kertbe. Talán akkor fázott fel, mondta az állatorvosnak, aki egy ideje már hallgatott, mert nem tudta, mit mondjon. A cica gyöngén sípolt, kicsit cuppogott. A csendes, egyenletes zajra a figyelem rá összpontosult. Az állatorvos erre az ütemes légzésre támaszkodva mondott valamit, szerinte, ha ez gyengül, távolodik, ha erősödik, a cica visszafelé jön az életbe. A lány szeme könnyes lett, a barát és az unokahúg ijedten néztek rá. Kaliforniai málnatortát kérek, mondta a lány, bár azt sem tudta, milyen ízű. A barát szolgálatkészen felállt, hosszasan vizsgálta a süteményes pultot, majd intett a lánynak, hogy menjen oda, kérte, hogy válasszon mást, kaliforniai málnatortát nem árulnak. Nekem csak az kell, tört ki a lányból, s az állatorvos felkapta a fejét, megint találkozott a tekintetük. Az unokahúg a mobiljához kapott, biztatóan mosolygott a lányra, megnézem, hol lehet kaliforniai málnatortát kapni. A barát átmeneti megoldásként forró csokit vett, az unokahúg felvette a kabátját, mindjárt jövök, mondta, addig igyatok rakit. Az állatorvos felállt, s kezet nyújtott fiatal kollégájának. A lánynak most az a neonfényes, kőpadlós terem jutott az eszébe, ahol a fiatal kolléga fogadta a cicájával. Kedveskedve jött feléjük, majd a cica karjába szúrta egy tűt, amiből hajlékony cső vezetett egy zacskóba. A cica hangosan felnyávogott, dühösen és csukott szemmel dőlt a lány karjába, aki ijedten simogatni kezdte. A tű kijött a cica karjából, a fiatal kolléga visszaigazította, most már ő is simogatta a cicát, de csak azért, hogy feltűnés nélkül érhesen a lány kezéhez. A lány zavarában arról kezdett beszélni, amit a cica betegségéről olvasott. A lány szeme könnyes lett, az unokahúg energikusan csomagolta ki a kaliforniai málnatortát, a barát hozott egy villát. Csak nem a raki ríkatott meg?, kérdezte az unokahúg nevetve, s még egy pohárral töltött. A lány most nemzedéke legjobb elméit látta maga előtt, az örület romjaiban a 4/6-os villamos után vonszolva magukat hajnalban elhagyott villamosjegy után kutatva, Budapest kerületein átívelő cseppfolyós albérletek leánykolt sötétjében, megvilágosult lélekkel, szivacs arcú koldusoknak a Ferenciek terénél adakozva, sugár-vörös szemekkel magyar irodalmat és mai magyar nyelvet memorizálva, sálban és nagykabátban kuporogva a Liliom utcai albérletben papírpoharas kihűlt levest szűrőcsöve, figyelve a beázott falat, örökös rohanásban, a földalatti helyett biciklivel járva a Hősök terére a pesterzsébeti könyvtárból a Kogartig, míg a kerekek és a nagyvezérek hada le nem szállítja őket összekocant fogsorral roncsolt üres aggyal, melyből minden nagyszerűség elpárolog az állatkert rémes bűzébe, álmokból ébredő lidércnyomással várva az Elmű felszólítását minden nap a Dessewffy utcából kisugárzó Dunafenéki fénybe süllyedve el és órákat ülve a gázművekben, a kesztyűgyárban, a Mávban egy vigasztalan műanyag székben figyelve a balsors reccsenéseit, elszenvedve az idegesség okozta verítéket a migrént, fel-alá járkálva éjfélkor a szobában töprengve merre menjenek éhesen és szomorúan. Az unokahúg megrázta a lányt, jól vagy?, kérdezte aggódva. Miből készül a raki?, fordult a barát az unokahúghoz. Ánizsmaggal ízesített törkölyvagy gyümölcspárlatból, mondta az unokahúg lelkesen, de a lány figyelmét a szomszédasztalnál ülő művészettörténész és fiatal tanítványának beszélgetése kötötte le. A műalkotás nem más, mint a tér birtokbavétele, az emberi álmok aktív lehetőségeihez alakítása, a végtelen egy cseppje, amely a formában ölt testet, többértű jelentéssel tölti meg azt, s ezáltal foglalja el ideiglenes helyét a fejlődés útján, mondta a művészettörténész olyan arccal, mint aki felfedezte a spanyol viaszt. A fiatal tanítvány, akiben a lány évfolyamtársnőjére ismert, hol szentimentális, hol méltatlankodó, hol vérig sértett jeleneteket rögtönzött. Köszönöm Istennek, hogy még szóba áll velem, hogy még a hangját hallhatom elhibázott életemben, mondta a művészettörténész mosolygva, de nem aratott sikert. Ha megharapna, azt se bánám, folytatta kedélyesen, belátom, nem vagyok méltó azokra az áldozatokra, amelyeket szerelmünkért hoz. A lába nyomába sem tudok lépni az én szerelmemmel, mondta, s megragadta az évfolyamtársnő kezét. Te jó ég, fintorodott el az unokahúg, aki egy pillanatra odahallgatott, majd a barát felé fordulva a raki felfedezőjéről, Evlija

Cselebiről beszélt. Vannak nők, akik, ha szerelmesek, nem tudnak hazudni annak a férfinak, akit szerelmükkel kitüntettek, gondolta a lány évfolyamtársnőjén tűnődve, aki gyötörődve mondta el a gondolatait, érzéseit, álmatlan éjszakáit, nappalait. Még azt is elmesélte, hogy egyik este az egyetemen, előadás után a művészettörténész szobája mellett ment el. Az utcán visszanézett a művészettörténész ablakára, világosság szüremlett ki a sárga függönyön át, és az évfolyamtárs azon törte a fejét, hogyan lehetne meglátogatni a művészettörténészt, aki biztosan nem gondol rá. Be kell vallanom, mondta az évfolyamtársnő, hogy mindig tudom, hány órákor mészel el otthonról, mikor mészel haza, és úgy látom, hogy nagyon sok idő van arra, hogy idegen helyeken forgolódj. Néha már délelőtt elmész, és csak este kerülsz elő... elárulnád, hogy kihez járkálsz? Rembrandt-tanulmányon dolgozom egy kollégával, felelte a művészettörténész, s mondott egy nevet, ami Evlija Cselebi nevével keveredett, ezért a lány nem értette pontosan, de évfolyamtársa rögtön rávágta, ő már nagyon régen nem találkozott veled. Az unokahúg töltött a rakiból. A művészettörténész egy köteg papírt vett elő táskájából, s olvasni kezdett. **ÉJJELI ŐRJÁRAT 1642.**

Rembrandt a sors-csapás évében (Saskia halála) alkotja meg sokak szerint legnagyobb művét.

(Maga Georg Simmel is így gondolja, én azonban nem tartom a rembrandti életmű csúcának az *Éjjeli őrjárat* című monumentális hatású csoportképet, jóllehet, kétségtelen, hogy ez a festmény Rembrandt legnépszerűbb, legközismertebb, leghíresebb festménye, és úgyszólván Hollandia „eszmei” és „erkölcsi címerének” számít az európai művelődéstörténetben.)

Az *Éjjeli őrjárat* megalkotása idején Rembrandt 36 éves, felesége, Saskia 30 éves.

Rembrandt és Saskia van Uylenburgh nyolc éve házasok. Ez Rembrandt van Rijn életének legboldogabb, legdiadalmasabb és egyben legtékozlóbb, a saját sorsával szemben a legkihívóbb, alkotói szempontból a legtermékenyebb korszaka.

1641. szeptember: miután már három gyermeke meghalt, Saskia világra hozza fiát, Titust, egyetlen gyermekét, aki felnőtt koráig él. A Zuidekerkben tartják meg a kisfiú keresztelőjét.

Amsterdam. Rembrandt Saskiával közösen vásárolt hatalmas házában, műkinccsekkel, értékes olasz festményekkel, antik márványszobrokkal, páncélokkal, fegyverekkel telezsúfolt óriási műterme.

Rembrandt a beteg Saskia ágyánál ül, amikor Frans Banning Cocq kapitány bejelenti magát.

Rembrandt: (a cseléd lányhoz fordul)

Nem fogadom a kapitányt! Mond meg neki, hogy a feleségem fiút szült és még nagyon gyenge. Jöjjön máskor a kapitány!

Elke Albs: (a cseléd lány)

Igenis, uram!

A magas, balti szőke, fríz szolgálólány lemegy a műteremből a gazdagon díszített ház oszlopos előterébe, amelyet Vénusz és Diana szobrai ékesítenek. Itt várakoznak, fényes öltözetben Cocq kapitány és emberei.

Elke Albs: (meghajol a férfiak előtt)

Nagyságos uraim, nagyságos kapitány uram, Meister Rembrandt azt üzeni, hogy felesége, aki

nemrégiben fiúgyermeknek adott életet... akit a magasságos Isten óvjon... még nagyon gyenge, beteg, és a Mester ott ül az ágya mellett, nagyságos kapitány uram... Ha máskor méltóztatna a műterembe fáradni... (Ezt Elke Albs igen energikusan mondja. A szóke lány egy fejjel magasabb, mint a teljes díszbe öltözött fő lövészmester és lövészegyleti elnök, Frans Banning Cocq kapitány, aki, akárcsak emberei, soha életében nem teljesített honvédelmi katonai szolgálatot, pedig életkora szerint a nem is oly régen elcsendesült harcmezőn lett volna a helye. De nem. F. B. Cocq eredetileg orvosnak készült, senki nem tudja, miért hagyott fel orvosi tanulmányaival, és miért lépett be a legelőkelőbb Lövészegyletbe, csakúgy, mint hadnagya, Willem van Ruytenburgh, Vlaerdingen ura.

F. B. Cocq: (olyan szigorú hangon beszél a lányhoz, mintha legalábbis De Ruyter tengernagy egyik dicső hadihajójának kapitánya vagy a polgárháború egyik neves veteránja volna, noha egyik sem volt.)

Megmondtad érthetően Mynheer Rembrandtnak, te lány, hogy kicsoda is az, aki a házába jött?!

Elke Albs: (csendesesen)

Megmondtam, nagyuram. És ő azt mondta, amit most én mondtam kegyelmednek, hogy jöjjön el máskor.

F. B. Cocq: (nyers hangon)

Eredj te lány, szedd a lábad, mond meg Mynheer Rembrandtnak, hogy most nem Tulp doktor jött hozzá csoportképet rendelni, hanem én magam... én, az Önkéntes Városi Polgárőrség parancsnoka, a Lövészegylet...

A lépcsőfordulóban megjelenő kimerült, holtfáradt Rembrandt szakítja félbe Cocq kapitány katonás szavait.

Rembrandt: (nagyon nyugodt, halk hangon beszél)

Azt jól tudom, uram... Tulp doktornak sokkal jobb a modora, mint az öné...

Cocq kapitány:

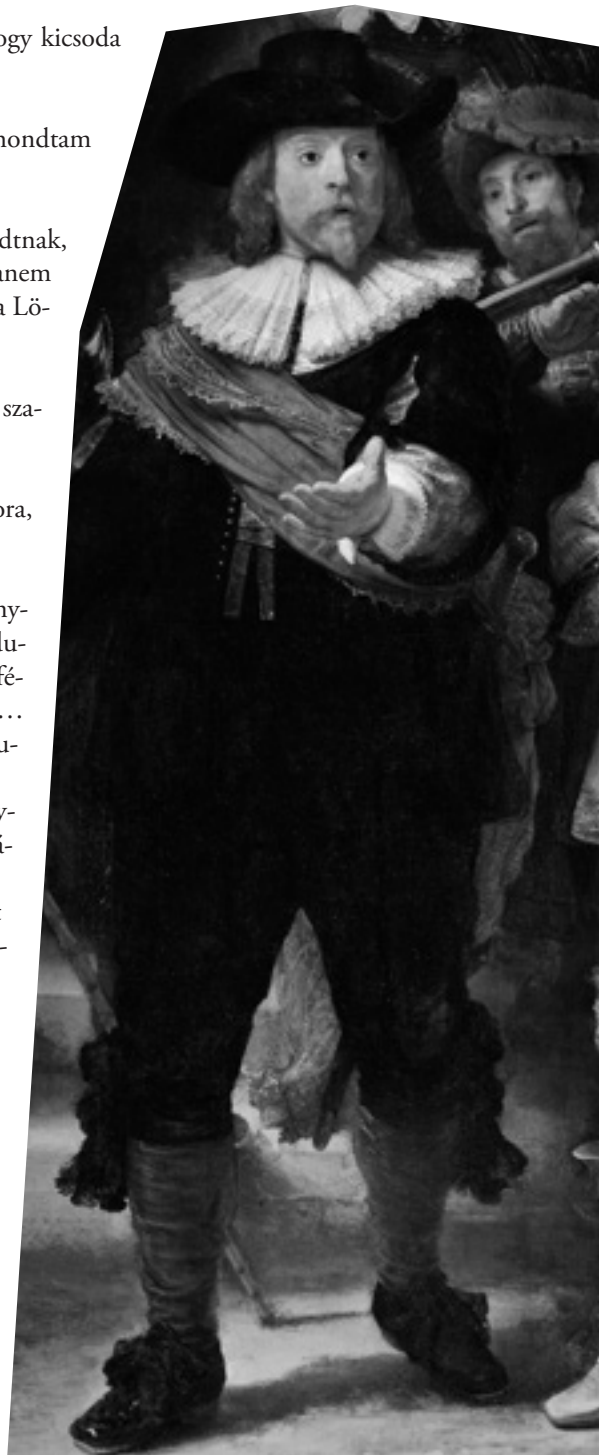
De vajon volt-e és lesz-e valaha is annyi pénz egy egyszerű festményre Tulp doktor úrnak, mint nekem, mint nekünk? (Széles mozdulattal mutat elegánsan és harciasan öltözött kíséretére, amely afféle escortként veszi körül őt. Majd udvariasabb hangon folytatja)... Mynheer Rembrandt, engedje meg nekem, hogy elsőként gratuláljak ahhoz, hogy fiúgyermek született.

Rembrandt: (megtörtén, fáradtan, kialvatlanul beszél a kapitányhoz és annak fényes kíséretéhez, hiszen mindeddig Saskia ágyánál virrasztott)

Köszönöm, uram... De engedje meg, hogy magam helyett olyan kiválóságokat ajánljak nagyságodnak, mint egyik tanítványom, aki már maga is mester... Gerbrandt van den Eeckhoutra gondolok... vagy Philips Konickra... vagy a legkiválóbbra, akit valaha is taníthattam, és akitől én magam is sokat tanultam, Carel Fabritiusra! Ő lángelme, higgyen nekem! Vagy Gerard Dou, uram... De hát miért is nem Hollandia legnagyobb portré és csoportkép festőjét, magát a haarlemi Frans Hals mestert kereste meg ön? Én nagyon fáradt vagyok. Konklúzió az elmúlt évek tapasztalatából, mondta a barát az unokahúg felé fordulva, de a lány inkább a művészettörténészre figyelt.

Cocq kapitány: (harsányan nevetve)

Netán Tulp doktor híres csoportképének megfestése előtt is a tanítványait ajánlotta önmaga helyett, Mynheer Rembrandt? Nos, íme az előleg... (Tele zacskó pénzt rak egy díszes reneszánsz itáliai faragású asztalra, mely üresen áll a nagy Rembrandt-ház előcsarnokában. Ugyanezt teszi hadnagya és helyet-

tese is, aki rikító papagájsárga öltözetet visel, ugyanebben látjuk majd viszont a festményen. Őt követik a maguk előlegével az őrmesterek, akik majd alabárdosként jelennek meg az *Éjjeli őrzárát* kompozíciójában. A zászlótartók, a dobosok, a lövészek mind leteszik az előleget. Leteszik, mert ezzel vélik megvásárolni a helyüket, lehetőleg minél inkább a majdani festmény közepén és előterében!

Rembrandt: (az asztalra tett jelentős summát nézi)

De hát uraim... Önök mind egyformák! Miért akarnak önök csoportképet? Miért nem rendelnek inkább külön portrét magukról? Hogyan fognak elférni ennyien egy vászon?

F. B. Cocq: (hamiskás mosollyal)

Az már bizony az ön dolga lesz, Meister Rembrandt! Ismeri a mondást: egy lövész nem lövész, csak egyetlenben.

Rembrandt: (igen rezignáltan, szinte mélabúsan kérdi Cocqtól, miközben az aranypénzben kiszámolt előleget nézi. Ugyanis úgy látszik, van bizonyos fajtája a nagyságnak, mely ha mélabúba esik is, bánata nem jár szükségképpen együtt a tehetetlenséggel. Az asztalra halmozott arany hatni kezd.)

Tulajdonképpen hányan vannak önök, uraim? Úgy értem, hány főről van szó? Mert minden főnek külön díjat számolok fel. Mindannyian egész alakban akarnak látszani majd a képen?

Cocq és kísérete: (kórusban üvölti)

Igen! Egész alakban!

F. B. Cocq:

Tizenhat... nem, az egyszerű őrkatonákkal együtt tizennyolc fővel számoljon Meister Rembrandt! És a festmény háttere, hogy már erről is beszéljünk egy kicsit, az én palotám kapuíve vagy homlokzata... igen, új oromzata kell hogy legyen!

Rembrandt: (eltűnődve, ám mintha csökkenne, alábbhagyna melankóliája. Az asztalhoz lép és számolni kezdi a pénzt)

A háttér... azon könnyen túl leszünk, kapitány úr... No igen, de tizennyolc fő! Hüüm-hüüm... Hogyan teremtsék térközöket, valami levegőt önök között, valami sorrendet? (Nevet.) Valósággal ki fogják szakítani dárdáikkal a vásznamat! Túl sokan vannak önök ahhoz képest, hogy hön szeretett hazánkban már béke van...

Cocq kapitány: (ingerülten)

Már mondtam, Meister Rembrandt, hogy az az ön dolga, hogyan festi meg a képet! Mikor jelenjünk meg testületileg? Holnap hajnalban? Az őrzárát élén én magam fogok haladni természetesen... mögöttem a helyettesem, Ruytenburgh hadnagy úr jön majd, a többiek meg miutánunk.

Rembrandt:

Holnap alkonyatban jöjjenek, uraim... én szeretek éjszaka dolgozni, önöknek pedig úgyis mindegy, mivel úgysem dolgoznak soha. Szeretek lobogó fákllyák fényénél festeni... Holnap naplemente után, uraim, itt a műteremben...

Amikor volt barátnőm, mondta a barát, nem voltam beteg, nem fáztam meg. Tavaly volt barátnőm, egészséges voltam a télen. Előtte való évben három hétig voltam betegálmányban, akkor nem volt barátnőm. Az azt megelőző évben szintén összesen két hóna-

pig voltam betegállományban, barátnő nélkül éltem. Előtte nem voltam beteg, mert Tündével jártam, és előtte való télen sem, mert akkor Nórival voltam. Ennél jobban visszamenőleg már nem emlékszem tisztán, de azért ez is jelent valamit. Most azért csajozzak be, hogy ne legyek beteg? Az évfolyamtárs megcsókolta a művészettörténész kezét. Titokban drámát írsz?, kérdezte elérzékenyülve. Igen, válaszolt a művészettörténész megdicsőült arccal. Szánalmas, mondta az unokahúg az évfolyamtársra utalva. Próféta voltál, szívem, jegyezte meg a lány a művészettörténészre gondolva. Egy pincér papírt helyezett az asztalukra. Kedves vendégeink! A kávézó 18.00 órakor kezdődő rendezvényünkre átalakul. Várunk szeretettel minden kedves érdeklődőt! Megértésüket köszönjük! Piros süvegben, hosszú piros kabátban, hófehér szakállal, illetve nem, éppen ez volt, ami megdöbbenette a lányt, vörös szakállal és vállán egy zsákkal feltűnt a Mikulás. Milyen igénytelen, mondta a lány, még a jelmeze is hiányos. Az állatorvos és fiatal kollégája elindult az ajtó felé, az évfolyamtárs belekarolt a művészettörténészbe, s a lányék is menni készültek. Ezt, hogy képzeled?, kiabált az unokahúg a Mikulásra, aki puttonyába tette a rakis üveget. Azonnal adja vissza, mondta a lány felháborodva. A barát lerántotta a Mikulás zsákját, de a Mikulás visszahúzta. Tovaj!, kiabálta a lány és a Mikulásra mutatott. Az állatorvos és a fiatal kolléga ráugrott a Mikulásra, a barát és a művészettörténész a puttonyt rángatta, a lány a szakállat kezdte húzni, még ez is hamis, kiabálta. Addigra már a palást is lekerült a Mikulásról, atlétatrikóban és alsónadrágban lökdöste az állatorvost. Az unokahúg lefényképezte a Mikulást a mobiljával. Ha nem adja vissza a rakit, akkor feltöltöm a facebookra!, mondta fenyegetően. Ez hatott, a Mikulás megadta magát. A lány elengedte az álszakállt, az állatorvos az atlétatrikót, a fiatal kolléga visszadta a süveget. A művészettörténész és a barát kutatni kezdett a puttonyban. A Mikulás felvette a palástot, előhúzta a rakis üveget, s odanyújtotta az unokahúgnak. A világ talpra állt, a Mikulás szaloncukrot osztott. ■ ■ ■

■ **Morsányi Bernadett** (Budapest, 1981): az ELTE bölcsészkarán végzett magyar-történelem szakon, majd a legújabb kori magyar irodalom doktori programján. Szakmai publikációi tanulmánykötetekben és a *Színházban*, szépprózai alkotásai az *Üzenetben*, az *Irodalmi Centrifuga* és az *Irodalmi Jelen* honlapján jelentek meg. Doktori disszertációját Dobai Péter művészetéről írta.